

ADRESSESPERRING SOM HJELPETILTAK FOR VOLDSOFRE

AV FØRSTELEKTOR SOLGUNN EIDHEIM

*This article discusses results from an evaluation of confidential address tactics. Confidential addresses can be assigned to women and children who have been victims of domestic violence and cannot be protected in other ways. The evaluation shows that the most severe consequence of having a confidential address is social isolation since victims always have to be extremely cautious in order not to reveal their home locations. This not only limits a victim's ability to keep contact with family and friends, but also her possibilities for establishing new social contacts. Life as a 'secret citizen' invokes a series of challenges because the use of public services and participation in the workforce generally require openness about personal information such as name and area of residence. The study further reveals great differences between those who benefit from having a confidential address and those who don't. The former include women without children and women whose jobs provide financial independence. Women who have children with the perpetrator benefit less since they have to relate to the father through the children. **

Innledning

I Norges Offentlige Utredning (NOU 2003:31) heter det at vold i nære relasjoner er "...av betydelig omfang og utgjør et alvorlig samfunnsproblem." Utredningen understreker at vold i nære relasjoner ikke må isoleres til et privat anliggende, men synliggjøres og tas hånd om av myndighetene gjennom ulike tiltak. Budskapet er å synliggjøre ofrenes stilling under fanen: *Retten til et liv uten vold*. I praksis kan ofre for vold i nære relasjoner motta hjelp fra ulikt hold i Norge. De mest brukte tiltakene er kritesentrene som gjerne er benyttet som døgnkontinuerlig beskyttelse i tillegg til ytelser fra familierådgivningskontorene, barnevernet eller frivillige organisasjoner. Politiet skal i sine møter med ofrene påtale forholdene uavhengig av ofrenes ønsker. For å hindre ytterligere voldshendelser, kan politiet tilby ofrene voldsalarm eller besøksforbud for en kortere eller lengre periode. Der tiltakene har vist seg lite effektive for ofrene, kan kvinnene søke om at adressen blir sperret mot innsyn. Tiltaket er tenkt som siste utvei og en nødløsning for å beskytte kvinnene og barna mot en trusselutøver. Funn som fremkommer i evalueringsrapport om kvinner som har levd på sperret adresse i Norge på grunn av vold i nære relasjoner (Eidheim, 2007), viser at adressesperringen byr på store utfordringer for den enkelte. Med utgangspunkt i denne evalueringen skal det vises til noen av de konsekvenser adressesperringen har for kvinnene og barna.

* Title in English: *Confidential Addresses as a Relief Measure for Victims of Domestic Violence*. Original in Norwegian.

Adressesperring som tiltak

Adressesperring som tiltak ble opprettet i 1994 og er rettet mot enkeltindivider som ikke kan oppnå beskyttelse gjennom andre typer tiltak. Det finnes to former for adressesperring. Den ene formen kalt kode 7, innebærer at offentlige instanser ikke kan gi ut adressen til private personer. En strengere form for adressesperring er den som betegnes som kode 6. Denne formen for adressesperring kalles "strengt fortrolig" og skal hindre innsyn i bosted og bostedsadresse både for private og offentlige instanser (Høringsnotat, 6/4 2001). Kvinnene som er evaluert og danner grunnlaget for dette essayet, har alle fått innvilget kode 6.

I hovedsak er det politiet som foretar en trusselvurdering ut fra sin kjennskap til hva den enkelte er blitt utsatt for, men også representanter for et krisesenter, psykologer og advokater kan foreta en trusselvurdering. Vilkår som skal oppfylles ved innvilgelse av sperret adresse er redegjort for i Folkeregistreringsloven som presiserer at; "... *det kan dokumenteres at det foreligger fare for skade på liv, legeme og helse*" (Folkeregistreringsloven, 1994). I 2004 ble det imidlertid foretatt en tilføyelse i loven om at skriftlig bekreftelse fra politiet er tilstrekkelig for å effektivere en adressesperring. Saken trenger derved ikke anmeldes, men fremlegges som søknad ut fra en politifaglig skjønnsforståelse av situasjonen (Finstad, 2000). Politiet kan derimot ikke pålegge en adressesperring mot søkerens vilje, selv om politiet vurderer vedkommendes utsatthet som særdeles alvorlig. Adressesperringen innvilges for ett år om gangen og søkeren kan oppheve tiltaket når de selv måtte ønske det. Innvilgelse eller avsalg på søknaden avgjøres av Skattedirektoratet.

Rekruttering av informanter til rapporten

Da evalueringen av kvinner på sperret adresse startet i 2005, forelå ingen fullstendig oversikt over antall personer på sperret adresse eller med hvilken grunn den enkelte har søkt om å få adressen sperret.

En oversikt fra Skattedirektoratet viser at adressesperring kode 6 er blitt benyttet av mennesker som trenger vitnebeskyttelse, er blitt utsatt for trusler i yrkessammenheng, ved fare for tvangsgifting eller omskjæring, barnevernets barn og kvinner utsatt for vold i nære relasjoner. Skattedirektoratets grovinndeling av alle på kode 6, gjorde det sannsynlig at kvinner utsatt for vold i nære relasjoner ville befinne seg i gruppen: Enslig mor med barn og enslige kvinner. Enkelte av personer ble skilt ut fordi det kom tydelig frem at de var blitt truet i andre sammenhenger enn vold i nære relasjoner. En sto da igjen med 57 kvinner som ble kontaktet av Skattedirektoratet med forespørsel om intervju. Kun 15 kvinner sa seg villig til et intervju.

Tabell 1: Antall personer på sperret adresse kode 6, oktober 2006.

	HOVED registrerte	MED- registrert Samboer\ ektemake	MED-registrerte barn	Alle registrerte
Par med barn	44	44	82	170
Par uten barn	16	16		32
Enslig far med barn	3		4	7
Enslig mor med barn	51		85	136
Enslige kvinner	39			39
Enslige menn	26			26
TOTALT	179	60	171	410
Barnevernets barn	65			65
SAMLET	244			475

Fire av de 15 kvinnene hadde hatt sperret adresse i 5 til 6 år. En av kvinnene hadde levd i skjul i 17 år. De andre kvinnene hadde levd på sperret adresse i ett til to år da intervjuene fant sted. Aldersmessig har de 15 kvinnene fordelt seg fra 22 til 54 år, med en snittalder på 37. Kvinnene hadde til sammen 27 barn, fra ett år og opp mot voksen alder. Fem av barna bodde for seg selv eller bodde hos sin far, fra et ekteskap før kvinnen møtte trusselutøveren.

Tolv av kvinnene er født og oppvokst i Norge. Tre har en opprinnelse fra land utenfor Europa. Enkelte informanter har vært yrkesaktive og dertil hatt god økonomi, mens et mindre utvalg har vært hjemme med barna og aldri vært i arbeid. Enkelte hadde lang utdanning fra universitetet, mens en mindre andel ikke hadde fullført ungdomsskolen. Ikke så sjelden kom kvinnene fra mindre bygder i Norge med til dels store familiære nettverk.

Å koble seg fra samfunnet

Å koble seg fra trusselutøveren er for kvinnene en lettelse. Kvinnene forteller om en trusselutøver som ikke har eid grenser, som ler av politiets vedtak når sakene henlegges, som plager ungene så vel som ektemaken, som knuser møbler og bruker kniver og økser for å understreke sine trusler. Ikke så sjelden bruker kvinnene ord som; gal, sprø og psykisk annerledes enn menn flest, eller som en av dem uttrykte det: *De som gjør slik er litt personlighetsforstyrret og det er flere menn enn kvinner som har slik forstyrrelse i huet.* For denne gruppen kvinner byr adressesperringen på en unik mulighet til å frakoble seg en uutholdelig tilværelse.

En innvilgelse av adressesperring gir derimot ingen automatisk beskyttelse, men fordrer at kvinnene fyller tiltaket med egnede funksjoner, som det å kutte kontakten med øvrig familie, barnehagen, venner og nærmiljøet. Den viktigste effektueringen av tiltaket er at kvinnene flytter fra hjemmet sitt. I praksis har dette ført til tap av viktige eiendeler. Enkelte har ikke rukket å ta med seg pass, vaksinasjonskort for ungene, resepter, viktige medisiner eller arbeidsattester og skolepapirer. Kvinnene må også slutte i sitt tidligere arbeid, bytte bank, bryte kontakten med fastlegen, helsesatsjonen, skolekretsen og idrettlaget for ungene. Mange må også bryte med venner, foreldre og andre som har utgjort kvinnene og barnas nettverk (Klefbeck og Ogden, 2003). Gamle og syke eller enslige foreldre har i dette materialet vist seg å være spesielt sårbare. I enkelte tilfeller har trusselutøveren oppsøkt de eldre, truet dem, lurte dem for penger og holdt dem under oppsikt for å hindre kontakt mellom kvinnen og hennes familie.

For noen av barna har frakoblingen medført brudd i kontakten med beste-foreldre, tanter og onkler de har vært knyttet til. Barna har en tapsliste som på mange måter kjennetegner barn som har flyktet fra krig og nød (Hedegaard, Frost og Larsen, 2004). Resultatet kan bli opprørende fordi tap av det som utgjør den enkeltes livshistorie, er å frata mennesket dets identitet (Goffman, 1988). Å leve lukket fra andre mennesker fordi trusler fra yttersiden ikke kan mestres, kan dertil skape bindinger og avhengighet innad i et system som hindrer både utvikling og opplæring i sosiale ferdigheter.

Ensomhet og frykt

Det er først når kvinnene kan leve uten overhengende fare for voldshandlinger, at hun kan gå inn i en prosess der hun kan redefinere bildet av seg selv. Slik Kelly (2003) beskriver denne prosessen, handler det om å gjøre seg selv synlig som et verdifullt menneske og derved kunne skape en egen identitet på egne premisser. For kvinner på sperret adresse er problemet at de ikke lenger har noen å gjøre seg synlig for (Johannsen og Eidheim, 2001), eller sagt med en av dem: *Jeg sitter jo bare her og zapper på Tv'n og prøver å ikke tenke på noen ting.*

Ensomheten som følger dette tiltaket er gjenkjennelig fra det livet enkelte av kvinnene levde sammen med trusselutøveren (Giertsen, 2003). Spesielt viser materialet at kvinner med innvandrerbakgrunn har levd isolert sammen med trusselutøveren (Dalen, Rygvold og Tangen, 1999). Forskjellen fra den isolasjonen de opplevde i parforholdet og en adressesperring er at volden erstattes av vonde reaksjoner. Kvinnene forteller om gråtetokter og angstanfall, selvbebreidelse og manglende håp for fremtiden: *Av og til og i de verste periodene ligger jeg stiv og helt våken hele natten, venter på at noe skjer, at han kommer på dørene.* På mitt spørsmål om *de positive sidene* ved å leve på sperret adresse, svarer en av

informantene dette: *Nei, det finnes ikke noen positive sider. Det er vanskelig å være redd og en stenger seg selv og sjelen sin inne fordi det er så mange vonde opplevelser. En slutter å være glad.*

Ensomheten er noe kvinnen deler med barna. I skole og barnehage kan de ikke røpe hvem de er og uansett hva de gjør må det gjøres med forsiktighet. Barna må dessuten forholde seg til en mor som er i beredskap 24 timer i døgnet. Bak en slik konstant vaktksomhet, ligger der en fare for å miste grepet og ikke lenger vite hva som er farlig og hva som er trygt. Konsekvensene for ungene gir seg utslag på forskjellige måter. For to av barna som har levd i skjul lengst, har dette ført til alvorlige rusproblemer (Bø, 2004). Mødrene forteller om ungdom som har fått langvarig behandling, om en som er blitt lagt inn i psykiatrien etter forsøk på å ta sitt eget liv og om en som fullførte selvmordet. For noen av de yngre barna er det problematisk å sove, for andre er det vanskelig å være sammen med andre barn. Noen av barna er urolige og klamrer seg til moren sin. Andre barn er utagerende og tar ut frustrasjonene på lekeklassen eller i barnehagen.

En av mødrene forteller om en åtte år gammel datter som alltid var redd for fremmede menn. Ofte måtte moren bli med henne på skolen for å dempe angsten hennes. Uansett hva hun gjør som mor, sier denne kvinnen, så er de likevel henvist til en kontekst som skaper frykt. På motsatt hold viser materialet til de kvinnene som ikke har barn med trusselutøveren, eller som har voksne barn eller barn med en annen enn trusselutøveren. Dette er kvinner som kan profitere på å frakoble seg samfunnet på flere måter. De kan flytte når de vil og hvor de vil. De kan skifte etternavn eller bo hos venner. Der kvinnene har en solid økonomi, kan de reise til andre land i perioder. Dette betyr ikke at de har det problemfritt, men at de har handlingsmuligheter og alternative løsninger de raskt kan sette ut i livet, i motsetning til de som må ta hensyn til barnas behov for en stabil hverdag.

Å delta som hemmelig borger

En adressesperring medfører ikke noe tilbud om hjelp som erstatter eller gir oppreisning til ofrene¹. Kvinnene er overlatt til seg selv og de systemene og instansene den enkelte greier å etablere kontakt med, uten å røpe hvem de er.

Det første kvinnene må sikre seg er et bosted som må være innrettet slik at kvinnene kan gå ut og inn uten at noen legger merke til henne. Hun må ikke bo i første etasje og vinduer må være godt sikret. Å eie egen bolig kan være vanskelig fordi eiendommer registrerer offentlig. Ofte har kvinnene skrevet et annet navn på døren enn sitt eget. Posten sørger de for å få tilsendt til en hemmelig postboks som postverket stort sett har hjulpet dem med. Å finne strømleverandører er problematisk fordi strømleverandørene ikke vil gjøre avtaler med folk uten fast adresse. En lønnskonto i banken er av mange beskrevet som et nåløy. Det samme forholdet gjelder det å abon-

nere på en dagsavis eller det å ha en TV, betale avgifter eller få tilgang på en telefon. Løsningen har gjerne bestått i å abonnere i andres navn, noe som fordrer stor grad av tillit til kvinnenes troverdighet fordi abonnentene står ansvarlig for regningene.

Yrkeslivet har for de fleste bydd på ulike utfordringer. Ti av informantene var yrkesaktive i hele eller halve stillinger da intervjuet fant sted. To av dem var trygdet, mens tre av kvinnene var under utdanning. Nesten alle informantene hadde vært sykmeldt i kortere eller lengre perioder eller gått arbeidsledig over lengre tid. Litt over en tredjedel av de yrkesaktive informantene har hatt store problemer med å finne seg arbeid etter adressesperringen. De yrkesaktive informantene forteller at de ofte har fått avslag på søknader om arbeid, spesielt fordi referanser vanskelig kan skaffes uten at kvinnene risikerer lekkasje gjennom den gamle arbeidsplassen sin. Like problematisk er det at noen yrker gjør arbeidstakerne synlige, som det å jobbe i butikk, som frisør eller det å undervise skolebarn. En av dem forteller dette fra en av sine arbeidsplasser: *På en jobb jeg hadde tidligere, begynte han å ringe titt og ofte og mase og herje. Til slutt måtte jeg fortelle det hele til sjefen min, men hun ble ikke blid. Hun følte at de alle ble utsatt for truslene.* Det endte med at hun mistet arbeidet sitt, men å kjempe for sine rettigheter som arbeidstaker ble vanskelig dersom hemmeligheten om oppholdsstedet skulle bevares. Kvinner med høy utdanning har visse fordeler fordi de sitter tryggere i jobbene sine. Ulemper er at enkelte høyere utdanninger gjerne annonseres i lokalpressen og er ganske synlige på små steder, som det å tiltre som kommunelege.

Opprettelse av kontakt med nye naboer og nytt nettverk (Schiefløe, 1992) er i utgangspunktet vanskelig der relasjonen er bygget på hemmeligholdelse. Hemmeligheter kan virke mer mistenkelige enn åpen dialog. Dette er kvinner du sjelden finner ute på lekeplasser, der sosiale bånd knyttes. De blir heller lett forstått som den "underlige" familien, som ikke inviterer folk inn til seg, som ikke benytter verandaen selv på fine solskinnsdager og som ikke deltar i nabolagets aktiviteter. Dette er kvinner som plutselig setter fra seg handlevognen og løper ut av butikken fordi hun har sett noe urovekkende, noe hun ikke kan snakke med noen om.

Kontakt med trusselutøveren

For syv av mødrene og deres 12 barn har trusselutøveren fremmet krav om kontakt med barna gjennom en barnefordelingssak. Alle fedrene har fått innvilget en eller annen form for kontakt med barna slik dette er nedfelt i den norske Barneloven. Kvinnene forteller derimot om fedre som har vist lite ansvar for barna tidligere. For en av mødrene var det nesten utrolig at faren til barnet ønsket å treffe barnet sitt, fordi: *Han har bare kalt barnet for dyret hele tiden.* Barnet blir den som skal innfri hans rettigheter, resonnerer en av mødrene, som også sier dette: *....og jeg fatter ikke at loven, at rettssystemet, kan tillate at dette skjer.*

Kontakten mellom far og barn øker risikoen for at adressen røpes, eller som en av dem uttrykte det: *Det blir helt feil at en gutt på seks år skal kunne holde hemmelig hvilken adresse han bor på, hvilken skole han går på og sånne ting.* En annen mor forteller om en far som har innrømmet seksuelle tilnærminger til barnet. Likevel tar ikke retten dette i betraktning (Paul og Skjorten, 2001). Trusselutøveren har fått samvær to ganger i året, noe denne moren uttrykte slik: *Hun må møte sin overgriper for å ha det hyggelig. Og for dette må jeg ha dårlig samvittighet hele resten av mitt liv fordi jeg ikke har greid å beskytte henne.* I møte med retten har mødre opplevd seg mistenkeliggjort og har sjelden vågd å gi uttrykk for sin egen mening; *...jeg våger ikke å si så mye heller, protestere så mye, da blir en sett på som vanskelig og da slår det imot en igjen, at jeg ikke får noen troverdighet i retten.* Like problematisk er det å forklare barna hvorfor de må besøke faren sin. På spørsmål om hvordan de forklarer det å leve i skjul samtidig som barna skal ha kontakt med faren, synes de aller fleste er vanskelig, eller sagt med en av dem: *Finnes det noen lure ord?*

For to av mødre er trusselutøveren blitt fratatt retten til å ha kontakt med barna. Fire av mødre har ikke mottatt krav om kontakt mellom barna og trusselutøveren. Kjennetegnet ved disse kvinnene er at de føler adressesperringen som tryggere enn der det er opprettet kontakt mellom barna og trusselutøveren. Mødre har mer ro i omsorgssituasjonen og har lettere tilgang på hjelp fra barnevernet.

Den usikre fremtiden

Hvordan kvinnene tenker seg fremtiden dersom myndighetene avslår deres årlige søknad om å utvide adressesperringen, varierer ut fra den enkeltes livsbetingelser. For seks av kvinnene er adressesperringen blitt en levemåte, der de opplever å ha mer enn nok med å ta seg av barna og passe på at adressen ikke røpes. Hverdagen leves veldig kontrollert og lukket og det blir for tungt å ta opp de vanskelige spørsmålene om fremtiden: *Han er der uansett, sier en av informantene og; dette (tankene mine) tar ham ikke bort fra meg.*

Fem av kvinnene hadde derimot en annen innfallsvinkel i forhold til fremtiden. De ønsket seg bort fra en tilstand, en fortid, en smertelig opplevelse. Hva de ønsket å flykte til, var heller uklart. For denne gruppen kvinner ble det å ha barn ikke beskrevet som noe utelukkende positivt. Uten barna hadde de hatt flere muligheter til å verne seg, var det flere som ga uttrykk for. En av kvinnene var spesielt opptatt av at barnas behov satte henne i en spesielt ydmykende posisjon: *Jeg hadde i hvert fall kunne ha mobilisert mer motgang, mer krig. Jeg var veldig oppegående og selvstendig før jeg fikk barn. Etter det ble jeg den som skulle beskytte barnet, koste hva det koste vil for meg, nesten.*

Fire av kvinnene ønsket seg frihet til noe konkret som var mulig å realiseres. Noen snakket om videre utdanning de hadde begynt på, om å skape noe innen kunsten eller det å flytte tilbake til familiegården. For en av kvinnene hadde selve adressesperringen bidratt til en opplevelse av frihet. Etter flere år i isolasjon sammen med trusselutøveren, hadde hun funnet et sted hun kjente seg trygg. Felles for disse fire kvinnene er at to av dem ikke har barn med trusselutøveren. For de øvrige to mødrene, har en av dem voksne barn med en tidligere ektemake, mens den fjerde kvinnen har barn med en trusselutøver som er blitt nektet kontakt med barnet gjennom retten. Dessuten har alle hatt en trygg jobb og de har hatt egne økonomiske midler til rådighet.

Retten til et liv uten vold

Ingen av kvinnene er blitt ytterligere skadet av trusselutøveren mens de har levd på sperret adresse. I de få tilfellene der trusselutøveren har funnet kvinnene har politiet greid å beskytte dem slik at ingen av dem er blitt utsatt for nye voldshandlinger. Gjennom en adressesperring kan en derved si, at ofrene nettopp er blitt gitt: *Retten til et liv uten vold* (NOU, 2003:31). Adressesperring er derimot en "rett" som er gitt den enkelte som tilbud fordi kvinner utsatt for vold i nære relasjoner ikke blir vernet på en fullgod måte gjennom andre typer rettigheter.

De forsøkene som er gjort på å styrke ofrenes rettigheter har hatt dårlige vilkår, skriver Robberstad (2003). Lover, regler og menneskerettighetene er i hovedsak konsentrert om å styrke den potensielle gjerningspersonen mot en utilbørlig inngripen. Det rettsvernet offeret har å forholde seg til, ligger implisitt i Statens monopol i å velge ut hvilke handlinger som skal ilegges en straffereaksjon. Den underliggende idèen i lovteksten er å verne offeret, eller sagt med Robberstad (2003): *"Når det offentlige setter inn store ressurser på å etterforske og få pådømt en forbrytelse, vil dette også oppleves som en støtte til offeret."*(s.54)

Kun få trusselutøvere i dette materialet har fått straff for volden de har påført kvinnene. At myndighetene har problemer med å iverksette repressive tiltak mot trusselutøveren, kan ha en sammenheng med at handlingene gjerne har skjedd i en lukket sfære der holdepunkter for volden vanskelig kan legges frem som bevis i retten. Problemet kan også være at kvinnen ikke vil mestre konsekvensen av å måtte vitne i retten, selv der bevisene kan føre til domfellelse. Dersom kvinnene stiller som vitne, risikerer hun at truslene forverres. Kvinnene kan også vegre seg mot å vitne i saken fordi en straff kan føre med seg problemer knyttet til det å dele omsorg for felles barn, både under en eventuell soning og etterpå. Der sakene får en rettslig behandling er straffene gjerne korte og trusselutøveren er tilbake etter kort tid. Det er ingenting som tilsier at straff endrer trusselutøverens voldsproblemer.

At myndighetene ikke kan gripe inn der bevisene er svake er et viktig prinsipp i vår rettsstatlige tenkning. En rettsikkerhet er i utgangspunktet ment som en trygghetsfaktor for borgerne. Problemene oppstår der ofrene ikke får vern mot trusselutøveren,

noe som blant annet er forsøkt endret ved å tillate bruk av adressesperring. Ingen kan derimot pålegge kvinnene en adressesperring mot hennes vilje fordi adressesperring er en form for frihetsberøvelse (Andreassen og Ryen, 1991). For at tiltaket skal kunne anvendes, betinger dette at adressesperringen er frivillig og basert på kvinnenes valg.

Kvinnenes ansvar for tiltakets innhold

Kjennetegnet ved nesten alle tiltak som er opprettet for å hjelpe kvinner utsatt for vold i nære relasjoner, med unntak av offentlig påtale gjennom politiet, er frivilligheten. Det er frivillig å bruke voldsalarm. Det er frivillig å søke om besøksforbud eller oppsøke et krisesenter. Det er med andre ord kvinnene som må være den aktive og selv velge å bruke tiltakene. Når kvinnene har forsøkt mange tiltak som ikke har fungert, er det kvinnen selv som må velge isolasjon som vern. Det er også hun som må effektivere isolasjonen, gjemme seg, koble seg fra samfunnet og ta grep om enhver hendelse hun og barna utsettes for. Kvinnene blir derved stående som den ansvarlige for de konsekvenser tiltaket fører med seg (Larsen, 2001), både i forhold til en forringet tilknytning til arbeidslivet, et svekket nettverk og for enkelte også økte psykiske problemer.

At de fleste tiltak er frivillige, gjelder også gjerningspersonen. Spesielt poengteres det at gjerningspersonen må fritt kunne velge å ta i mot hjelp gjennom eksempelvis behandling, uavhengig av voldens omfang eller gjentagelse av voldshandlingene. I Regjeringens Handlingsplan (2004-2007) heter det at: *"For å bryte et voldelig handlingsmønster er det avgjørende at det settes inn tiltak overfor den som utøver volden. Men det er voldsutøveren selv som har ansvaret for at volden opphører."*(s.4) Evalueringen viser at ingen av mennene har tatt ansvar for at voldshandlingene de har påført kvinnene skal opphøre.

I løpet av noen år på sperret adresse øker risikoen for at kvinnenes årlige søknader om sperret adresse, ikke blir innvilget. Fordi kvinnene ikke er blitt utsatt for nye voldshandlinger mens de har levd i isolasjon, kan de vanskelig kategoriseres som voldsofre med eksplisitte behov for beskyttelse. Kvinnene risikerer derved å tilbakeføres til den tilstanden hun befant seg i før adressen ble sperret. Der offer og gjerningsperson har felles barn, må kvinnene opprette en form for kontakt med trusselutøveren. Kvinnene vil derfor være avhengig av de systemer som har fokus på generelle samlivsproblemer for å få til en dialog uten å bli utsatt for nye trusler. For kvinnene er dette urovekkende etter flere års erfaring med offentlige tjenester som ikke har tatt volden på alvor. Slik Solheim og Øverlid (2001) viser til disse forholdene, har sosiale tjenester en tendens til å fokusere enkeltindividenes mangler og brister. Risikoen for denne gruppen kvinner er at personlige tilleggsproblemer som har utviklet seg gjennom en tid i isolasjon blir mer fremtredende enn trusler om vold. Å fokusere kvinnenes hverdag som "vanlige" samlivsproblem, vil derved

underminere og usynliggjøre voldsproblematikken, noe som går på tvers av de intensjoner som ligger i Norges Offentlige Utredning (NOU, 2003:31) som nettopp understreker at vold i nære relasjoner ikke må isoleres til et lukket og privat anliggende, men synliggjøres og tas hånd om av myndighetene.

Avslutning

Ingen av kvinnene er blitt utsatt ytterligere voldshandlinger mens de har levd på sperret adresse. Adressesperringen har derved bidratt til at kvinnene har fått en; *rett til et liv uten vold*, slik myndighetene beskrev dette i Norges Offentlige Utredning (2003:31).

Adressesperringen avgir derimot omfattende konsekvenser for den enklestes hverdagsliv. Den alvorligste og mest inngripende konsekvensen er at kvinnene og barna isoleres fra samfunnet. Alt de foretar seg må dertil gjøres med forsiktighet så ikke adressen røpes. Dette gjelder så vel i yrkeslivet som privat, i barnehagen eller ved kontakt med venner og øvrig familie.

Materialet viser at kontakten mellom barna og trusselutøveren utgjør den største forskjellen mellom hvem som profiterer på en adressesperring eller ikke. Kvinner som ikke har barn med trusselutøveren kan flytte hvor og når de vil eller skifte arbeid og navn. Betingelsene er at kvinnene har tilgang på visse ressurser, som økonomi og et stabilt yrkesliv. Kvinner som har barn med trusselutøveren kan ikke flykte, men er avhengig av å ta vare på barnas tilknytning til skole og barnehage. For disse kvinnene vil verken repressive tiltak gjennom straff eller adressesperring kunne bidra med fullgode løsninger. Hovedgrunnen er at begge tiltakene er en reaksjon på fortidens handlinger. Vold i nære relasjoner der det er barn med i bildet, er vel så mye et spørsmål om fremtiden, om foreldreskap og om barns oppvekstvilkår. Problematikk og konsekvenser som hører fremtiden til, forsterkes gjennom et tiltak som adressesperring, der kvinner med barn blir stående igjen med et tyngende ansvar for den situasjonen de befinner seg i. I mellomtiden har ingenting skjedd med trusselutøvers voldsproblemer. Etter at adressesperringen er opphevet, overlates kvinnene og barna til seg selv og de tiltak som viste seg å være lite effektive.

Litteratur

- Andreassen, Bård A. og Odd A. Ryen (m.fler) (1991): *Menneskerettigheter: en dokumentsamling*. Oslo: Ad Notam
- Bø, Inge (2004). *Barnet og de andre*. 3 utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Dalen, Monica, Anne-Lise Rygvold og Reidun Tangen (red.) (1999): *Mangfold og samspill: om minoriteter og avvik i familie og samfunn. Festskrift til Barbro Sætersdal*. Oslo: Universitetsforlaget
- Eidheim, Solgunn (2007): *Å leve på sperret adresse*. PHS Forskning 2007:1 Politihøgskolen i Oslo

- Finstad, Liv (2000): *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag A/S
- Folkeregistreringsloven av 4. mars 1994 nr. 161 § 37. I: Norges Lover, 2007
- Giertsen, Hedda (2003): "Voldens sosiologi." I: Tidsskrift for sjelesorg, nr. 4. Oslo
- Goffman, Erving (1988): *Anstalt og menneske; den totale institusjon sosialt set*. København: Jørgen Paludans forlag
- Hedegaard, Marianne, Søren Frost og Inger Larsen (2004): *Krigsramte barn i ekil*. Århus: Klim
- Høringsnotat fra Justis og Politidepartementet av 6. april 2001
- Jonassen, Wenche og Frøydis Eidheim (2001): *Den gode vilje. Mishandlede kvinners erfaringer med hjelpeapparatet*. Nr. 1. NIBR (Norsk Institutt for By og Regionsforskning)
- Kelly, Liz: (2003): *Violence against women and children, innovation and professionalism in policing: VIP guide*. Strasbourg: Council of Europe publication
- Klefbeck, Johan og Terje Ogden (2003): *Nettverk og økologi: Problemløsende arbeid med barn og unge*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Larsen, Egil (2001): *Etikk og moral på en utfordrende yrkesarena*. KRUS. Kriminalomsorgens Utdanningscenter, Oslo
- NOU (2003): *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. Norges Offentlige Utredning (2003:31): Oslo: Justis- og Politidepartementet
- Paul, Eapen og Kirstin Skjørtén (2001): *Konfliktfamilier, barn og samlivsbrudd: prosjektsamarbeid mellom Kompetansesenter for voldsofferarbeid og Likestilingscenteret*. Oslo: Høgskolen i Oslo. (HiO-rapport ; 2001 nr 1)
- Regjeringens Handlingsplan (2004-2007): *Vold i nære relasjoner*. Oslo: Justis- og Politidepartementet.
- Robberstad, Anne (2003): *Bistandsadvokaten. Ofrenes stilling i straffesaker 2*. Utgave 2003. Oslo: Universitetsforlaget
- Schieffloe, Per Morten (1992): "Sosiale nettverk." I: *Perspektiver på sosialt nettverk*. Fyrand, Live (red.) Oslo: Universitetsforlaget
- Solheim, Liv Johanne og Bjarne Øvrelid (2001): *Samhald i velferdsyrke*. Oslo: Fagbokforlaget

Noter:

- ¹ I motsetning til denne gruppe ofre, har personer som trenger vitnebeskyttelse en tett oppfølging av KRIPOS (Kriminalpolitisenralen). For barnevernets barn er det barnevernet som følger opp den enkelte.

Adresse:

Politi høgskolen i Oslo
 Postboks 5027 Major stuen
 N-0301 Oslo
 E-post: Solgunn.Eidheim@phs.no